

DE
FATO MATRIMONII
COMMENTATIO.

§. I.

MATRIMONIUM tam ab *Aristotele* 1. *Pol.* 3. § 12. quam *Justiniano Imp.* in §. 1. *Inst. de Patr. potest.* *Conjunctio maris & femine* dicitur; Hinc esse id non potest nisi mutuo utraque contrahentium pars in se consentiat; *Conjunctio* enim inter creaturas ratione utentes non fit, nisi mutuo consensu. Hic ergo consensus pro discrimine objecti vel societatem dat, *l. 5. in pr. pro Soc.* vel matrimonium ponit, *l. 11. sponsal.* vel aliud denique quodcunque negotium gignit, *l. 1. § tt. O. & A.* prout circa res vel personas occupatus fuerit; circa personas autem occupatur maxime in matrimonio. Unde & consensus Legibus causa ejusdem proxima nuncupatur, ut in *l. 30. R. F. junct. d. l. 11. spons. c. cum apud. 23. c. Tue 25. X. eod.*

§. II.

Consensus est soboles voluntatis, & ita interponi debet, ut etiam possit non interponi; hoc enim ni fieret,

ret, nec laudem, nec vituperium mereri diceremur non magis quam animantia bruta, quæ quicquid agunt necessitate quadam naturæ agunt, ita ut non possint positibus omnibus prærequisitis non agere, vel contraria agere; quæ enim ego necessario ago, in iis non laudor, quia principium actionis non fuit in me, sed in alio me necessitante, ac proinde ego non fio Dominus actionis meæ, sed alius qui me necessitavit. Sicut brutum non meretur pœnam, quod aliud devoret animal, cum instigante fame, ita necessitetur, ut proposito animali devorando non possit non illud devorare.

§. III.

Hoc tamen secus est in homine; qui si agit, libere agit, non necessario, ut proinde liberrimum ipsi sit inire matrimonium & non inire, inire cum hac vel cum illa, quod paulo solidius tractandum propterea erat, quod sint qui libertatem hominis cum necessitate interna stare posse contendunt, modo absit coactio, prout ita *Daniel Chamier Delphinus Tom. 3. Panstrat. Cath. lib. 2. c. 5. n. 12.* scribit; *posse virtutibus ac vitiis suam constare bonitatem vel malitiam moralem, etiamsi iis adsit aliqua necessitatis species, dummodo non fiant NB. coacte vel violenter.* Ita ergo homini liberum erit inire matrimonium quatenus nemo eum cogit, ab interna autem necessitate ad ineundum vel non ineundum ita prædeterminabitur, ut non possit aliter facere; Quod si verum est, frustra consensui, qui arbitrium & determinationem inter duo contradictoria vel contraria dicit, tantas tribueris partes, frustra enim rei necessario & sine tuto consensu evenienti consentias. Ut proinde illud laboris pretium faciamus, paucis principia ex saniori Philosophia, quidnam hac in materia satis ardua & intricata statuendum, repe-

repetemus, occasionem simul habituri explicandi id vulgare quod matrimonia dicit fatalia. Germanice: *Die Eben werden im Himmel gemacht.*

§. IV.

Triples ergo est libertas, prima a servitute, de qua passim in LL. Romanis. Secunda a coactione, quatenus id libere dicitur agere, quod non violenter & coacte agit, velut intellectus libere intelligit, oculus libere videt, bos esuriens libere id est non coacte ad pabulum festinat. Tertia est a necessitate interna, quæ agens necessitat, ut vel agat vel non agat, nec contrarium agat, & hoc modo libere agit quisque actione sua inter contradictoria vel contraria indifferenter versatur.

§. V.

Tribus his libertatis speciebus duas adhuc addit *Thomas Comtonus disp. Phys. 24. sect. 1.* nempe libertatem a miseria quæ est libertas vitæ nostræ, de qua loquitur *Apostolus Rom. 8. vers. 21.* quin & in statu post hanc vitam beatorum liberabimur ab omni miseria & servitute corruptionis; Deinde libertatem a peccato, quæ est libertas gratiæ, qua liberamur a iugo & servitute peccati, de qua itidem *Apostolus Rom. 6. vers. 18. liberati a peccato, servi facti estis justitiæ;* Cæterum si quis primam nostram libertatem a servitute paulo latiori accipiat significatu, ut tum secularem, tum spiritualem servitutem comprehendat, ad eam duæ hæc species reduci possunt, de illa erga meminerunt jura, de hoc sacra pagina.

§. VI.

Libertas ab interna necessitate duplex iterum est, alia quoad exercitium actus, quæ versatur inter contradictoria, & in eo consistit, ut quis positus omnibus ad agendum

dum prærequisitis possit agere & non agere; Alia quoad speciem actus, quæ versatur inter contraria, quatenus quis positus omnibus ad agendum requisitis, eodem modo se habentibus potest contraria agere, ut amare vel odisse. Jam quæritur quænam libertas homini competat in actionibus suis moralibus, queis virtus vel vitium inest? & quidem sunt qui hominem liberum quidem a coactione pronunciant, sed negant liberum a necessitate interna, cui proinde actiones ejus morales obnoxias esse contendunt. *per §. 3.* Causam autem hujus necessitatis aliunde accersunt. *Daniel. Chamier Panstrat. Cathol. tom. 2. lib. 2. de prov. Dei c. 5.* eam ducit a præscientia Dei & *tom. 3. dict. lib. 2. de liber. arbitr. c. 5.* a concursu causæ primæ cum secunda. *Johannes Camero Scoto-Brittannus in Prælect. ad Matth. c. 18. vers. 7.* partim ab infallibili Dei præscientia, partim a dependentia voluntatis ab intellectu, partim a motione objecti & finis eam derivat, alii aliunde eam deducunt, quod relinquemus Theologis.

§. VII.

Nos si quidem veram Jurisprudentiam simul atque Theologiam sectari velimus, necessario statuendum dicimus hominem omnino liberum esse non tantum a coactione, uti *Chamier & Camero* cum suis affectis volunt, sed etiam a necessitate, ita ut habeat dominium pariter in actiones vitiorum ac virtutum, nullique in his subjaceat necessitati; sed dum alterutrum agit, ita id agat, ut eodem quoque modo non agere, vel contrarium agere posset, si vellet, modo prærequisita eodem modo se habere non desinant; id quod ita probamus: Homo in actionibus moralibus ad utramque contradictionis partem indifferenter se habet, & omnino talis est, ut positus omnibus ad agendum prærequisitis

quisitio possit agere & non agere. Ergo est liber a necessitate.

§. VIII.

Antecedens probatur (1) per hanc deductionem; nam ad hoc ratione & discursu utitur, ut an faciendum aliquid sit, an omittendum apud se constituat, & facto licet hoc discursu quo v. g. constituit actionem hanc v. g. quæ sit virtuosa, esse faciendam, adhuc tamen habet indifferentiam, ut illam non agat, vel etiam contrariam nempe vitiosam agat, hanc autem discurrendi & consultandi facultatem frustra ipsi datam esse oporteat, nisi id de quo discurret, & consultat, in ipsius arbitrio sit positum. Et eo pertinent leges, præcepta, dehortationes, exhortationes, promissiones præmiorum, & comminationes pœnarum, quæ certe supervacanea esse negari nequit, si homo in actionibus suis quantum ad mores indifferens non sit, sed ad vnam contradictionis partem determinatus.

§. IX.

Si enim dicas talia adhiberi non vt homo libere eligat, sed ut objecta vel tanquam eligibilia, vel tanquam fugienda apprehendat, & ideo illa persequatur, hæc fugiat, sponte quidem ex necessitate tamen juxta modum & diversitatem apprehensionis ex homine brutum facis; sic enim usu veniret in homine, quod experimur in canibus, qui comminatione pœnæ quasi per modum dehortationis quandoque coercentur ne aliquid faciant, & alia significatione quasi per modum exhortationis moventur, ut aliquid faciant, quæ non inde proveniunt, quod in eorum potestate & arbitrio sit agere & non agere, sed quia juxta exigentiam diversæ apprehensionis diversimode etiam moventur, ut aliquid faciant vel non faciant, sponta-

spontaneæ quidem, semper tamen necessario, id quod ex eo apparet, quia mutata objecti apprehensione mutatur pariter in iis appetitus, ac proinde apprehensio objecti determinat eorum appetitum.

§. X.

In homine autem res prorsus aliter se habet, five enim mutetur apprehensio mentis, five maneat eadem, in ipso tamen semper est situm quoad exercitium actus agere & non agere, quod certo argumento est varium operandi modum non esse formaliter & proxime positum in apprehensione mentis, sed in libertate & indifferentia, quemadmodum hoc quoque constat, quod cognitio lege & comminatione pœnæ & promissione præmii adhuc in homine situm est, ea ratione moveri & non moveri, quo in ipso iterum evidens fit, ipsum ad alterutram contradictionis partem iis rebus non determinari. Sic per intellectum cognoscimus malum esse & inhonestum ac propterea fugiendum, habere consuetudinem stupri cum uxore alterius; sed a sensu hoc iudicatur jucundissimum & optimum, utrumlibet nunc amplectaris penes te est, non obstante quod alterum sit inhonestum; vides enim sæpius cum *Medea apud Poëtam* meliora, probasque, deteriora sequeris.

§. XI.

Deinde (2) antecedens in §. 8. probamus ab absurdo. Nam si homo in actionibus moralibus ad alterutram contradictionis partem interna necessitate est determinatus, nec potest positus, quæ requiruntur agere & non agere; sequitur quod homo non sit magis liber quam brutum. Nexus consequentiæ in eo est; si enim ad hoc ut aliquid dicatur liberum & libere agere, sufficit, si sit liberum a coactione, utut interea ad alterutram contradictionis-

ditionis partem sit determinatum & positis omnibus ad agendum prærequisitis necessario agat : & homo tantum liber a coactione est , cætera , quoniam ad alterutram contradictionis partem a causa externa determinatus , necessario agit , negari profecto nequit , eum magis liberum non esse quam bruta ; Nam posito quod agens quia sponte & sine coactione agit , tanquam a ratione formali liberum denominatur , uti volunt dissentientes , consequens erit , etiam bruta esse libera , quia non minus sponte agunt , quam homo , cum ratio formalis rei , quam denominat soli & semper inhæreat , quibus positis , & ipsam libertatem facili negotio destruxeris ; Si enim homo ita liber est ac bruta , prout contendunt dissentientium hypotheses , *per §. 9.* sequitur quod homo prorsus non sit liber . Ratio consequentiæ in eo est , quod nec ii contra quos disputamus , bruta dicunt libera , & licet quidem vulgariter & abusive bruta etiam libera dici soleant eo quod non cogantur , sicut cum sponte sua ad pabulum feruntur , libere agere dicuntur , & tamen illa libertas cum appposito nempe a coactione , homo autem liber simpliciter dicitur .

§. XII.

Nec est quod dicas , illud adhuc discriminis esse inter hominem ac bruta , quod ille cum ratione agat , hæc vero sine ratione ; Quantumvis enim ita sit nec nos diffiteamur , istud tamen haud sufficit ut homo magis liber sit quam brutum : nam posito quod formalis ratio libertatis in spontaneitate consistat , & libere agere sit formaliter non coacte agere , sane quidquid non coacte agit liberum erit , cum essentiæ rerum sint æternæ , & fieri non possit , ut homo v. g. sit nec tamen habeat humanam naturam , ita ubicunque formalis ratio libertatis

B

quam

quam spontaneitatem esse dicunt, est, ibi quoque denominatum ab ea erit, ut adeo *τὸ cum* vel *sine ratione* agere per accidens se habeat ad libertatem, quam sola spontaneitas constituit, quæ cum æque brutis sit communis, negari non potest denominatum quoque iis commune esse, quod quam sit absurdum, nunc non deducam, cum etiam id fateantur dissentientes.

§. XIII.

Nec est quod differentiam inter bruta & hominem constitui adhuc in eo posse putes, quod licet homo necessitate interna ad alterutram contradictionis partem sit determinatus, illud tamen quod agit, agat cum præmeditata consultatione & libero assensu, qui in actibus bonis complacentiam, in malis aversionem generet; id quod secus est in brutis.

§. XIV.

Respondetur enim; vanum est assensum tuum & præmeditatam consultationem rei quam necessario acturus es tribuere, siue enim istam consultationem & inde oriundam complacentiam vel aversionem supponas, quia tamen quod agis necessario agis, illud nihilominus agere deberes, etiam non posita hac consultatione, sicut vanum esset, si diceres; Cajum necessario hoc die matrimonium initurum, data tamen ipsi facultate consultandi, ex quo die necessario matrimonium init, frustra deliberat, & ad quid quæso foret ea deliberatio? Ex hypothese enim tamen fieret, ad quod quis est determinatus, nec posset sua consultatione aliud agere, impune ergo spernat illam deliberandi facultatem, & inde sequuturam complacentiam vel aversionem veluti effectum non habituram. Porro inter duo quorum utrumque est in nostra potestate dari tantum deliberationem notius est, quam ut dicam; sicut naufragium

fragium metuens deliberat, merces an vitam potius sit amisurus, amissis mercibus, cadit hæc deliberatio; idem quoque dicas de quo complacentia vel aversione, siue enim alterutram harum adhibeas, quia tamen necessario quod agis, agis, non minus id ageres, licet illam non adhiberes, atque inde evidenter deduco hanc non esse veram libertatis rationem, nec proinde eadem nos a brutis distingui,

§. XV.

Deinde falsum est, pœnam vel laudem nos mereri propter hanc complacentiam vel aversionem, nam idem quoque bruta agunt, nec tamen laudem vel pœnam merentur; Certe enim dum canis esuriens ad pabulum celerat, cum aversione, dum in aquam vel ignem truditur, agit, & tamen nihilominus laude pariter ac vituperio caret: Nec denique is omnino est effectus voluntatis præbere actioni assensum, ita tamen ut aliter agere non possis. Assensum enim actioni præbere est ita assentiri huic actioni, ut etiam alii huic contrariæ assentiri queas. Prout qui vitiose & contra statum societatis humanæ ideo punitur, quia ita agit nec virtuose agit, si enim id faceret non puniretur, quæ sane ratio cesat, si ad vitiose v. g. agendum interna quadam necessitate quis esset determinatus; Idem de laude dicas, laudatur enim quis non præcisè & solitarie, propterea quod virtuose agat, sed etiam propterea quod non agat male, quæ laus cesaret si tantum bene ageret necessario.

§. XVI.

Nec magis defendi illud potest, quod putat *Chamier*, cum *Camerone* principium electivum pariter in brutis esse ac homine, ac proinde formalem libertatis rationem electione minus recte constitui; Probant Antecedens eo,

quod etiam brutum eligat, quod suæ naturæ consentaneum & conducibile putat, ex iisque voluptatem percipiat; cum ex adverso quæ statum ejus naturalem minueret vel destruere sensibus percipit, aduersetur.

§. XVII.

Sed respondemus vana iterum hæc proponi, non enim dicitur a nobis, quod formalis ratio libertatis in eo consistat, ut in diversis rebus sit electio, & quæ eodem modo se non habeant, prout in conducibili & non conducibili, quorum alterum appetendum, alterum fugiendum, hoc enim & brutis naturaliter competit, nec hoc agendo homo peccat vel laudatur; sed quod sit facultas eodem modo re manente eandem velle vel non velle, vel contrariam velle; sic ergo exemplum si quidem quadrare debeat, est formandum; quod canis esuriens apposito pabulo libere id recusare vel appetere possit, non ut hoc possit appetere & aversari baculum percutientis, quod si evictum fuerit canem habere electionem in eoque esse principium electivum appetendi vel non appetendi pabulum cum esuriat, liber omnino erit, ut homo: sed nunquam hoc fiet, & tantum abest, ut etiam vel baculo abactus, id nihilominus appetat, sicut musca sæpius repulsa eundem repetit locum, ut hinc videant evidenter, nihil acturos quicumque nobis ita objiciunt.

§. XVIII.

Dicis; quicquid tamen sit, libertatem non excludere omnem prorsus necessitatem, exinde omnium manifestissime probatur, quia Deus omnia agit liberrime & tamen necessario agit bene; hinc *Chamier dict. Tom. 3. lib. 2. cap. 4. n. 2.* ita philosophatur; Arbitrium Dei, angelorum, diaboli, hominum glorificatorum & damnatorum est liberum;

berum; at eorundum arbitrium non est liberum a necessitate interna. Ergo non semper arbitrium est liberum a necessitate interna. Hoc argumentum si constituerit, nihil inferre quod ad rem faciat, periisse oportet internam illam quæ cum arbitrii libertate dicitur esse conjuncta, necessitatem, quod ita facile demonstramus.

§. XIX.

Præmittimus autem (1) liberi arbitrii nomine nihil hic intelligi, quam liberam agendi potentiam vel voluntatem; (2) voluntatem Dei posse dupliciter considerari, vel respectu ipsius Dei & bonitatis ejus, vel respectu creaturarum, illo modo non est libera, neque quoad exercitium, neque quoad specificationem actus; non quoad exercitium, quia Deus se & bonitatem suam ita vult, ut non possit non velle, ita amat ut non possit non amare; Non quoad specificationem actus, quia quum ipse sit infinitum bonum, non potest se odisse. Hoc modo libera est ad minimum quoad exercitium actus, quia si Deus vult, libere creaturam producit, si non vult libere non producit, si vult, productam libere conservat, si non vult eadem libertate non conservat. (3) Quod, licet voluntas beatorum tam angelorum quam hominum ad bonum ita sit confirmata, & voluntas damnatorum tam Dæmonum quam impiorum ad malum ab intrinseco ita determinata, ut amplius indifferens ad bonum & malum non sit, sed illa necessario bonum, hæc necessario malum velit, atque appetat, nihilominus libertatem adhuc habeat & indifferens sit, illa quoad bona particularia, hæc ad mala particularia, idque non solum quoad exercitium, sed etiam quod speciem actus; sicut etiam videmus in hac vita, quod licet hominis voluntas libera non sit quoad bonum vel malum in communi, sed ad id ita sit determinata, ut

quicquid vult & appetit, alia ratione non velit quam qua bonum est, vel esse videtur, nihilominus tamen quoad bona particularia indifferentiam habeat, tam contradictorie quam contrarie; ita quoque nihil obstare videtur, quo minus voluntas beatorum licet ad bonum, & damnatorum licet ad malum determinata sit, libertatem tamen & indifferentiam adhuc habeat, illa quidem ad hoc vel illud bonum, hæc vero ad tale malum.

§. XX.

His præmissis dicimus *Chamieri* syllogismum vitio quatuor terminorum haborare: Medium enim aliter sumitur in majore, aliter in minore. Major vera est, de arbitrio quo Deus vult creaturas, quas amat libere; Minor de arbitrio quo vult se & suam bonitatem, quam amat necessario: iterum major vera est de arbitrio quo beati bonum, damnati malum volunt in particulari quod faciunt libere. Minor de arbitrio quo iidem volunt bonum vel malum in communi, quod faciunt necessario. Sin vero medium utrinque eodem modo sumatur, minor evadet falsa, v. g. Arbitrium Dei quo amat se non est liberum a necessitate, arbitrium Dei quo amat se est liberum, ergo quoddam liberum non est liberum a necessitate: Arbitrium quo beati amant bonum, damnati malum in communi non est liberum a necessitate, arbitrium quo beati amant bonum, damnati malum in communi est liberum. Ergo quoddam liberum non est liberum a necessitate; minor utrinque falsa est.

§. XXI.

Evidentum hæctenus est, idque evidenter, quod homo sit liber in actionibus moralibus non tantum a coactione, quam libertatem quoque brutis concedimus, sed etiam

etiam a necessitate interna, ita ut sit principium liberæ actionis, ut *quod*. Restat nunc ut videamus etiam principium libertatis ut *quo*. Et hoc sine dubio est facultas aliqua seu potentia in homine; sicut id non solum exinde patet, quod homo nihil operatur nisi per potentiam vel facultatem aliquam, perinde ut reliquæ causæ secundæ, sed inde etiam, quod libertas in actu primo definitur per potentiam qua agens liberum est potens agere & non agere. Duplex autem generatim in homine & potentia activa & passiva; activa vicissim vel materialis est, vel immaterialis: utra erga libera dici mereatur, videndum; & quidem potentiam liberam in ordine ad passionem definiri non debere, hæc evincit ratio, quod passio ut passio non sit libera patienti ut sic, sed quidquid libertatis ei tribuitur, actioni competit, & ipsi propter actionem, si enim agens vult operari, non est in potestate patientis non recipere actionem, sicut ex adverso si agens non vult operari, non est in potestate patientis non recipere actionem, sed necessario eam non recipit. Si enim actio est in subjecto, necessario infert passionem in eo, sin non est, etiam passionem non infert. Neque enim passio esse potest, nisi quatenus ab agente infertur, neque esse non potest, si ab agente infertur, ut proinde potentiæ passivæ libertas non competat: *Hornej. Phil. Mor. lib. 2. 6. 5. n. 4.*

§. XXII.

Potentia ergo activæ adscribitur libertas in homine ut rectissime censet *Suarez. in Met. Tom. 1. Disp. 19. Sect. 2. n. 19.* Est autem vel materialis, vel immaterialis seu spiritualis, illa animæ competit quatenus eminenter continet animam vegetatiuam & sensitivam; hæc quatenus est intellectualis; Potentia materialis formaliter

ter libera esse non potest, operatur enim qua talis absque ratione & est agens mere naturale; potentia autem libera quatenus est talis non operatur absque ratione, ac propterea agenti naturali contradistinguitur: Quia ergo libertas materiali potentiae non tribuitur, necessario dabitur immateriali seu spirituali; quarum cum duae tantum sint intellectus & voluntas, necesse omnino est libertatem vel alterutra habeat, vel utraque simul: uti infert *Hornejus dict. loc.*

§. XXIII.

Et quidem ex *Aristotele lib. 9. Met. c. 2.* ultimam hanc sententiam deduci posse putat *Durandus lib. 2. sent. dist. 24. q. 3.* & *Francisc. Piccolomini in Eth. 2. cap. 43.* qui proinde libertatem utrique potentiae tribuunt, magis tamen intellectui. Per has rationes, (1) quia intellectus magis est indifferens ad opposita, nam intellectus proponit objectum voluntati, nisi ergo is indifferens esset, in dijudicandis oppositis, nunquam talis foret voluntas. (2) Quia intellectus est minus dependens quam voluntas, ac proinde magis liber est, quo magis enim aliquid dependet, eo magis servit, at vero intellectus tantum dependet ab objecto, voluntas autem demum ab intellectu ejusque judicio practico, ita ut operari nequeat, nisi praecedente operatione intellectus. (3) Quia intellectus est magis rationalis quam voluntas; nam libertas est affectio potentiae rationalis; quo magis ergo quid est rationale, eo magis liberum est, at vero intellectus per essentiam est rationalis, voluntas solam per participationem, quatenus intellectui subordinata potest ab ipso dirigi.

§. XXIV.

Verior tamen his non obstantibus omnino est contraria

traria sententia, libertatem nempe formaliter competere voluntati non intellectui, contra *Durandum* & *Fr. Piccolom.* quam defendunt *S. Thomas summ. Theol. p. 1. q. 83. art. 3.* *Henric. Gandaviens. quolib. 1. q. 16.* *Scotus sent. 2. dist. 25.* *Ferrariens. lib. 3. contra Gentes. c. 73.* *Favolenus l. 9. Met. q. 8.* *Petr. Fonseca l. 9. Met. c. 2. q. 2. sect. 3.* *Suarez. dict. disp. 19. sect. 5. n. 13.* *Becanus p. 2. Theol. Schol. t. 1. tract. 1. c. 2. q. 3.* *Hornej. loc. cit. Stabl. Inst. Met. cap. 6.* & probatur hoc modo: Tres sunt operationes intellectus, (1) simplex apprehensio, (2) iudicium, (3) discursus, in quarum nulla tamen est libera; non in prima, nam positis omnibus ad apprehendendum requisitis non potest intellectus illud non apprehendere, sed necessario illud apprehendit; sicut potentia visiva positis omnibus ad videndum necessariis non potest suspendere visionem; sed necessario videt; Non in secunda; quando enim intellectui propositio proponitur, & simul adsunt argumenta evidentiæ & necessaria, quæ evincunt veram esse, non potest cessare quin assensum præbeat, nec in ejus potestate est, assentire vel dissentire; si convincant, falsam esse, non potest suspendere disensum, sed necessario dissentit; quod si argumenta sint probabilia, necessario opinatur, si contraria æque probabilia, necessario dubitat, nisi accedat inclinatio & imperium voluntatis. Denique nec in tertia, si enim præmissæ sufficienter præsentat objectum, & consequentia est evidens, necessario assentitur conclusioni; sufficiens enim objecti præsentatio, & evidentiæ consequentiæ determinant intellectum, eumque ad assentiendum conclusioni trahunt, ac proinde intellectus per se facultas naturalis est, ejusque actus non sunt liberi, quatenus ab intellectu eliciuntur, sed tantum quatenus sunt imperati a voluntate, ut adeoque voluntas sola sit formaliter libera.

C

§. XXV.

§. XXV.

Removebimus nunc dubia in §. 23. mota. Et quidem ad (1) & cum *Suarez. d. disp. 19. sect. 5. n. 22.* 2quivocationem esse in voce indifferentiæ, indifferentia enim intellectus ea tantum est, quod intellectus ostendat rem esse indifferentem, seu tam hoc quam illud indifferentem eligi posse, quod causa liberæ electionis esse potest, electio ipsa non potest. Voluntas autem non tam vult indifferentia quam indifferentem vult, quidquid vult, hinc ejus indifferentia dicitur formalis, intellectus autem objectiva; quod ergo magis est indifferens ad opposita formaliter seu eligendo alterutrum oppositorum, illud quoque magis liberum est, & ita negatur minor, intellectus enim ad opposita eligendo prorsus non est indifferens, cum electio ipsi non competat, sed tantum dijudicatio pro utraque parte, v. g. intellectus proponit voluntati, quam foeda sit actio adulterii; sensus contrarium suadent, in utrius nunc partes inclines, voluntatis est imperium. Vid. *Hornej. d. loc. n. 9.*

§. XXVI.

Ad (2) &. Negando quod libertas consistat in independentia, sed consistit in indifferentia; nec hic loquimur de libertate a servitute, de qua illa ratio secunda concepta est, sed de libertate a necessitate. Deinde actus intellectus omnes, quatenus ad imperium voluntatis fiunt, sunt imperati, & ea ratione libertatem habent, qua a voluntate dependent, non minus ergo intellectus a voluntate dependet in operando, quam hæc ab illo.

§. XXVII.

Ad (3) & *Stablius in Inst. Metaph. d. c. 6. p. m. 68.* Cæterum illud adhuc disquirunt Philosophi, an voluntas

tas eodem instanti & puncto temporis, quo aliquid vult idem possit non velle, aut nolle; & contra *Occamum*, *Gabrielem* & *Nominales plures* affirmatiuam defendimus cum *Hornejo post Scotum sent. 1. dist. 39. Capreol. 2. dist. 25. Herveum quodlib. 1. q. 1. dub. 6. Gregor. Ariminens. 1. sent. dist. 39. Socinatem 9. Met. q. 17. Conimbricens. in Logic. lib. 1. de interpret. cap. 8. q. 1. art. 1. Molin. de concord. lib. arbitr. q. 14. art. 13. disp. 24.*

§. XXVIII.

Licet itaque intellectus velut potentia spiritualis cognoscat, quæ homini non tam qua tali, quam qua civi seu quatenus societatis humanæ membrum & pars est, proponat, quæ sint iusta ac propterea amanda, & ex adverso quæ sint turpia & propterea fugienda; Licet finis rerum naturalium anxie indaget, & perscrutetur; Licet dehinc tacitam creatoris voluntatem observet, exinde tamen homo nec laudem meretur nec vituperium; intellectus enim opposita tantum proponit, nempe honesta & turpia additis rationibus pro fugiendis his, amplectendis illis, quod semper facit, adeoque semper laudem quis meretur, nunquam vituperium, si laudis vel vituperii principium esset intellectus. Sed voluntas post omnes has intellectus operationes quatenus honesto relicto (licet intellectus satis persuaserit, hoc unice esse amplectendum, siquidem societas humana lædi non debeat) ambit turpe sub specie nempe boni apparentis, v. g. adulterium quatenus voluptatem generat, quæ est bonum apparens; Voluntas inquam sola facit, quod vituperium mereamur, dum præ honesto eligimus turpe, ut adeo evidens sit actum intellectus non esse peccaminosum, cum sit naturalis, & ab objecto dependeat, sed solum voluntatis actum adeoque

solam electionem turpium præ honestis actionem esse moraliter malam, & contrariam moraliter bonam.

§. XXIX.

Ut nunc quæ fufius paulo diximus, contrahamus & rem a thefi ad hypothefin transferamus; Dicimus: In hominis arbitrio simpliciter esse principium electivum actionum fuarum, eumque libertate tam contradictionis quam contrarietatis a conditore naturæ præditum, ut quum agit, possit etiam non agere, dum virtutem colit, possit etiam vitium eligere, non successive tantum, sed eodem instanti, non quidem cadente simultate super actum secundum, quod absurdum foret, sed super primum, & hac ratione liberum omnino ipsi esse in ejusque positum potestate inire matrimonium vel non inire, inire cum Mævia vel cum Caja.

§. XXX.

In contrarium heic quidem allegari potest & solet tritum illud: *die Eben werden im Himmel gemacht*, & quod *fati lege immobilis rerum humanarum ordo feratur*, ut ait *Livius*, & *Curtius*: eludant licet quibus forte ac temere humana negotia volvi agique persuasum est, equidem æterna constitutione crediderim nexuque causarum latentium & multo ante destinatarum suum quæque ordinem immutabili lege percurrere *lib. 5. cap. 11.* cui constitutioni omnia humana subjeçta, uti Poëta canit:

Fata regunt orbem certa stant omnia lege.

& πάντες οἱ ἄνθρωποι εἰμαρμένη ὑπόκεινται καὶ γενέσθαι καὶ μεταβολῆ; *omnes homines fato subjiciuntur & initio & mutationi.* Verba sunt *Mercur. Trismegist. c. 12. Poemand.* adeo ut nec consilio prudenti, nec remedio sagaci divinæ providentiæ fatalis dispositio subverti vel reformari possit,

fit, *Apul. Metam. 9. in pr.* nulla enim vis humana vel virtus meruisse unquam potuit, ut quod præscriptit fatalis ordo, non fiat. *Ammianus lib. 23. c. 11.* Hinc serio *Græcus* ille exclamat; Ζεῖνε, ὅτι θεῖ γενέσθαι ἐκ τῶ θεῶ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπων, εἰδὲ γὰρ πρὶς ἀλέγυσιν ἐδέλει πείθεσθαι εἰδείς. *O Hospes quod diuinitus contingere debet, id homo nulla arte a se dispellet, ac ne verisimilia quidem dicentibus fidem habebit. Herodot. lib. 9. c. 16.* queis conformiter quoque *Demosthenes*, cum Athenienses suos vidit consilio nihil facere, aperte clamat, vereri se μήτε δαιμόνιον τὰ πράγματα ἐλαῦνη, ne quid divinum rebus se immisceat & adhereat. Quæ usque adeo in multorum mentibus radices egerunt, ut destinatae huic necessitati fatoque fatuo vel ipsum etiam Deum subjiciant. Ita *Syllius Ital. lib. 5. v. 74.*

- - heu superi fati certasse minores.

Imo *Jupiter* ipse apud alium *Poëtam*

- - me quoque fata regunt.

& *Apollo Pythius* apud *Herodot.* τῶν πεπερωμένην μοίρην ἀδύνατά ἐστιν ἀποφυγεῖν καὶ θεῶ. *Decretam sortem nec Deo quidem est effugere*, multo ergo minus moralium cuiquam id licebit.

§. XXXI.

Hæc si vera est sententia, frustra certe sit oportet quicquid de hominis libertate in contrahendo matrimonio dicitur. Sic enim quod matrimonium ineam vel non ineam, ducam hanc vel illam, non mihi vel libertati meæ, sed cæli decreto adscribendum, sunt enim conjugia fatalia, *die Eben werden im Himmel gemacht*; quo posito decreto ne effectu id careat, simul quoque media addi queis illud effectum sortiatur decretum, oportet, medium autem aliud esse non potest quam præ-

determinatio Physica, quæ est qualitas quædam antecedens omnem voluntatis humanæ operationem, qua voluntas sic prædeterminatur, ut infallibilem cum effectu producendo, quem scilicet cœli decretum jam determinavit, conjunctionem habeat; v. g. Decretum est in cœlo me olim ducturum Mæviam juxta illud: *die Eben werden im Himmel gemacht*; hoc decretum ne effectu careat, voluntas mea cœlitus ita ad hanc Mæviam determinatur, ut non possim non eam ducere, nec ducere Cajam: si enim liberum mihi hoc foret, evenire forte posset, ut Cajam ducerem, adeoque eluderem decretum, quod tamen quia infallibile est, fieri non potest, necessario ergo quod decretum est in cœlo fit, ac proinde cadit mea libertas.

§. XXXII.

Alii quidem ut colorem huic sententiæ, cum alias ita simpliciter intellecta vel ipsis ejus patronis absque videatur, addant, dicunt non hæc eo esse intelligenda sensu quasi fato omnia fiant, ita ut homo frustra operando ea flectere nitatur ac in vanum quidquid agit laboret, sed eum esse ordinem causarum & eventuum, ut quæ fiunt etiam humana ratione aliter cadere non debuisse judicemus, & sapientiam Numinis ita res omnes dirigere & flectere, ut tamen ipsi illuc ivisse videamur, cum ad peccatum quidem non impellat Deus, attamen ad lapsum, id est res & fortunas humanas mutet, ab alto dejiciat, ab imo attollat, sicut nos ipsi consiliis factisque gradum nobis struamus ad fatalem illum lapsum seu ascensum, quod declarant simili; ut qui in vinculis a lictore ducitur plerumque sponte it, trahendus tamen nisi eat, ita quoque homo cœlitus licet determinatus, sponte tamen agit, trahendus nihilominus, si agere nolit.

§. XXXIII.

§. XXXIII.

Cæterum absurda est hæc sententia; Quippe ejus Patroni quidem dicunt, viam ineundam esse, quæ ad fata ducat, sed id iterum expresse ex fato esse confitentur, ut adeo res eodem recidat; nam fatum primo ponunt, post ne fatum effectu careat, alio fato actiones, cogitationes sensusque hominis ita determinari ducique ajunt, ut non possit non ille effectus sequi, quem fatum determinavit, eo scilicet quod mentem tunc hominibus adimat supera illa mens, quæ cujuscunque fortunam mutare constituit, consilia corrumpit. *Vellej. Patercul. lib. 2. c. 57. quo allegant illud Ammiani Marcellin. lib. 14. c. 36. dicentis: manum injicientibus fatis hebetari sensus hominum & obtundi, ut quod accidit merito accidisse videatur, & casus in culpam transeat. Et illud Luciani lib. 7. vers. 58.*

*Hoc placet o superi vobis invertere cuncta
Propositum nostris erroribus addere crimen.*

§. XXXIV.

Ut ergo objectioni in §. 30. propositæ faciamus fatis, eamque quo difficilior est, eo solidiori diluamus industria: præmittimus eam non procedere, sed a vero abludere objectam sententiam quam maxime. Alias enim certe omnis differentia inter homines brutaque vapularet, ut ex dictis patet. Remi ergo omnino ab homine movendi sunt in hac cymba Deo ad clavum quidem sedente: τῆς γὰρ Θείας ἢ συμμαχίας προνοίας τοῖς τῶν ἀνθρώπων, βελεύμασι τε καὶ πράγμασι, πονηρὸν αὐτοῖς ἀπαντὰ τὸ τέλος, καὶ σφόδρα τοι ἐναντιώτατον, ἔτε γὰρ βεληφόρος ὁ βεληφόρος, ἔτε ἀνδρείος, ὁ ἀνδρείος, ἀλλὰ τὰ τε σοφὰ βελεύματα πρὸς ἀσοφον τελεύτασι πέρας, καὶ τὰ γενναῖα καὶ ἀνδρικώτατα πράγματα, ἀνανδρὸν τε καὶ μάλα αἰσχροῦν τῶν κατεπύντα. *Nam ubi divina Providentia non commilitat,*

consiliis actionibusque hominum malus iis exitus obvenit, & cogitationibus valde adversus; nam tunc neque vir consultus, consultus est, nec fortis, fortis, sed etiam sapientissima consilia insipienter desumunt, & generosa maxime ac fortia facta turpem & infamem exitum consequuntur. Niceph. Greg. lib. 7. c. 8. Causa itaque secunda non agit, nisi adjuncta a prima, nec prima nisi coagente secunda, non enim votis nec mulieribus suppliciiis auxilia Deorum parantur, vigilando, agendo prospere omnia cedunt Sallust. Catilin. c. 52. nec exspecta nihil agenti in sinum devolaturam victoriam aut fortunam esse, ut ait Livius. nam θεοὶ τὰ ἀγαθὰ τοῖς πόνοις πωλεῖται, Dii bona laboribus vendunt & fortioribus adsunt. Tacit. lib. 4. Hist. cap. 17. Dii prohibebunt hæc inquires quidem, sed nunquam propter te de caelo descendent, tibi dent mentem oportet ut prohibeas. Livius 6. 18. quisquis ergo rebus tuis bene præesse cupis, vigilans esto, præterita considera, ex iisque regulam strue futuris, & quantum humano consilio potes, prævide quo inclinent se fata & tu ad illa, καὶ γὰρ ἐξ αὐτῶν ἐδιδάσκοντο πραγμάτων ἀνθρώπος, ὡς ὅσα μὴ συναίρομένην ἔχει τῶν ἀνωθεν δεξιᾶν, τέτοις καὶ γῆ καὶ θάλασσα μάχεσι καὶ ἀῆρ, ὡσπερ τενὶ δραπέτη θεῶν καὶ τῆς δίκης ἀκάστοι δραστηρίως ἐπιτιθέμενα, ex ipsis factis homo discat quæcunque cooperantem & commilitantem non habent supernam dexteram, his terram & mare & aerem adversari, tanquam fugitivum aliquem Dei & justitiæ violatorem efficaciter persequentia.

§. XXXV.

His ergo quæ opposita sunt, non obstantibus, hanc formamus conclusionem: Nulla causa secunda, sive sit necessaria sive libera, de facto prædeterminatur per aliquam qualitatem physicam præmotivam illius causæ ad operandum: Ita omnes fere sincerioris Philosophiæ Dd. secuti S. Thomam,

man, *cujus verba perperam interpretati quidam, falso illum sibi Patronum adsciscunt & auctorem, ex eo quod Thomæ solenne fuerit hoc axioma, causam secundam non agere nisi ut motam a prima, recte autem Suarez disp. 22. Metaph. sect. 2. n. 14. ostendit, axioma illud non sic usurpatum esse a Thoma, quasi oporteat causam primam prævia operatione movere, sed sufficit, eam cooperari.*

§. XXXVI.

Ratio autem conclusionis est quoad primam partem; Quia prædeterminationis physicæ ex parte causarum naturalium prorsus nulla est necessitas nullaque utilitas; cum enim causa necessaria ad hoc ut exeat in actum sufficienter sit expedita, partim per concursum Dei generalem & simultaneum, partim per suam virtutem activam jam determinatam ex vi suæ formæ ad producendum effectum proportionatum suæ virtuti, juxta illud: num quid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? non est ei necessaria vel utilis illa determinatio physica; sed neque utilis vel necessaria est prædeterminatio ad hoc, ut causa secunda necessaria subordinetur causæ primæ, & ut a causa prima moveatur ac ad agendum applicetur, veluti instrumentum per modum ipsis impressum. Quia causa necessaria (idem de libera judicium esto) sufficienter subordinatur Deo ac ab eodem movetur, quod causa secunda non agat, nisi per virtutem agendi receptam a prima causa, & ab hac continuo influxu in esse & in operari conservatam. Licet autem instrumenta illa quæ separata sunt cujusmodi est calamus respectu scribentis, & penicillus respectu pingentis, eo ipso quod non sint essentialiter instrumenta talium causarum, debeant aliquid recipere a causa principali, ut illi subordinentur, illa tamen instrumenta quæ sunt con-

D

juncta,

juncta, qualia in sententia Thomistarum respectu animæ sunt ejusdem potentia, ad hoc ut anima per ipsas agat atque sibi illas in agendo subordinatas habeat, non debent aliquid recipere ab anima, sed sufficit, quod accipiant ab anima se ipsas, & totum suum esse; sic eodem modo cum causæ creatæ respectu Dei, sublatis tamen omnibus imperfectionibus, subeant rationem instrumenti conjuncti, non accipiunt a Deo aliquam qualitatem impressam sive præmotionem, ut ei instrumentaliter subordinentur, sed satis est, quod accipiant ab eo se ipsas & totam suam virtutem activam.

§. XXXVII.

Ratio conclusionis quoad alteram partem in eo est, quod cum prædeterminatione physica non cohæreat libertas causæ creatæ; Causa enim libera est illa, quæ positis omnibus ad agendum prærequisitis adhuc potest agere & non agere, aut etiam contrarium agere; *per §. 6.* atqui posita prædeterminatione physica qua voluntas v. g. præmovetur ad amandum Deum, non amplius potest, agere & non agere; nam voluntas cum prædeterminatione physica habet omnimodam necessitatem ad amandum Deum.

§. XXXVIII.

Nec ex hoc labyrintho educeris, si dicas voluntatem prædeterminatam ad amandum Deum habere necessitatem ad amandum solum in sensu composito, sicut is qui sedet in sensu composito sessionis & dum sedet, necessario sedet, & est impossibilis ei ambulatio, quamvis in sensu diviso possit simpliciter non sedere. Nam respondetur distinctionem hanc nihil ad rem facere, nec stante hypothesisi voluntatem liberam dici posse. Ratio est,

est, quia voluntas in sensu diviso a prædeterminatione per dissentientes non potest agere, eo quod illi desit necessarium aliquod requisitum nempe qualitas prædeterminativa; In sensu vero composito non potest non agere, sed quanto voluntas non potest agere, non est libera, & quando non potest non agere, itidem non est libera ad agendum; Ergo nunquam est libera ad agendum, & tamen libertas consistit in hoc ut quamdiu non est conjuncta cum effectu, etiamsi sint posita omnia prærequisita ad agendum, possit non agere, *per d. §. 6.* alioquin etiam posset dici quando aliquis detinetur in carcere vincetus catenis, liberum illi esse egredi e carcere, quia licet in sensu composito cum catenis, non possit egredi, absolute tamen est liber ad egressum, quia in sensu diviso a catenis posset libere egredi: imo verius esset liber, quam qui prædeterminatus est, quia hic solutus catenis potest abire, ille vero sublata Dei prædeterminatione velut necessario prærequisitis & sine quo agens non est proxime potens agere, nullo modo potest agere. *Molin. in concord. lib. arb. disp. 26. q. 14. Conimbricens. 2. Phys. cap. 7. q. 12. § 13.*

§. XXXIX.

Taceo nunc quod prædeterminatio hæc præterquam quod tollat libertatem causæ secundæ, etiam faciat Deum auctorem peccati; argumentor: Quicumque peccatorem disponit, movet, præmovet, prædeterminat & inclinatur ad peccandum, ille est vera causa peccati, saltim moralis. Deus ex hypothesi hoc facit. E. Minor est dissentientium: Major ex terminis, eorumque apud omnes acceptione claret. Quod enim facit peccatum esse, & ad ejus existentiam quantum potest operatur; adde, quod est illud, propter quod & quare

committitur, illud est causa peccati; Nec distinguimus cum *Lalemandet: Curs. Phil. p. 407.* inter materiale & formale peccati, quasi Deus moveat & prædeterminet tantum materiale, non etiam formale peccati; contra enim est, quod heic de peccato qua tali & formaliter intra conditiones & circumstantias eas intra quas peccati rationem adipiscitur spectato sermo sit; quod ut tale Deo tribui nequit, ut patet. E. nec illud, unde id necessario provenit, nempe prædeterminatio.

§. XL.

Imo ulterius stante ista prædeterminatione per realem præcedaneam actionem & præmotionem cui causa secunda obsecundat & quidem irresistibiliter, evinceretur peccata ad quæ peccatores incitantur & prædeterminantur non solum fieri ad intentionem voluntatis divinæ, adeoque conformiter legi & consequenter absque *ἀνομία* & ratione peccati, quod implicat, sed & insuper creaturam quoque ab omni illegalitate absolvi indeque injuste ad supplicia trahi, omnem autem culpam si quæ est, & culpabilem agendi modum transferri in Deum; si enim præsentem prædeterminationem voluntas nostra non potest non agere, & absente ea non potest agere *per §. 38.* omnino ad peccatum fertur per modum peccaminosum, siquidem ille in agente ponit libertatem, & in actione dissonantiam a lege, quod utrumque stante prædeterminatione deficit in homine, ac proinde ab illegalitate & omni prorsus noxa immunis is erit. Vid. *Cardin. Robert. Bellarmin. lib. 4. de Grat. & lib. Arbitr. c. 14.*

§. XLI.

Modos quidem fingunt, queis putant Deum ab *ἀνάγκη* peccati fore absolvendum. (1) Quia moveat volun-

voluntatem impuram, hinc actum quoque impurum reddi, non a Deo præmovente, sed a voluntate hominis depravata. (2) Actionem æstimandam esse ex fine, qui ex parte Dei semper bonus sit, ad illustrationem quippe gloriæ divinæ tendens.

§. XLII.

Sed respondetur ad Primum. (1) Sequi juxta istum modum omnia peccata esse quæcunque a voluntate etiam fidelium proficiscuntur, quia voluntas nostra in hac infirmitate semper jacet in sua corruptione. (2) Non esse quæstionem de impuritate subjectiva, sed objectiva & formali hujus vel illius actus. Nec (3) voluntatem semper impuram fuisse, sed quandoque puram & integram vel in homine, vel Diabolo; unde ergo nunc primi peccati ἀραξία? Imo (4) etsi ista causa secunda excusari non posset, nondum tamen ostensum qui Deus absque impuritate tacito illo imperio & efficaci tractu causam secundam ad turpem actum incitare & irresistibili modo inclinare posset?

§. XLIII.

Ad secundum respondetur (1) supponi falsam hypothefin; Deum nempe per peccata tanquam ordinata ad istum finem media promotum ire nominis sui gloriæ, hoc esset velle malum ut inde eliceretur bonum. (2) Finem ex parte Dei non posse dici bonum nisi bona etiam licita & pura includat media juxta regulam: malum est ex quolibet defectu, bonum ex integra causa. (3) Ita asferendam esse divinæ intentionis bonitatem, ne quid adversus ejus justitiam, benignitatem, & puritatem admittatur; sed quæ benignitas vel justitia Patris, præcipere Filiis quidem salutaria, sed tamen ad

noxia propellere? præscribere legem, et tamen ad legis violationem trahere? prohibere mala, et tamen ad ea movere? prout alibi hæc de re jam fufius diximus.

§. XLIV.

Sic ergo cum fatis superque evictum fit, nullo profus modo et ad nullam actionem voluntatem hominis præmoveri et præterminari irresistibiliter, ut adeo ad matrimonium ineundum, vel cum hac aut illa ineundum necessitetur, sed liberam esse voluntatem et se ipsam determinare, ut proinde liberum omnino sit homini eligere vel spernere matrimonium, nec ad hanc vel illam personam necessitetur, ne a Deo quidem aut cœli decreto; Consequens est haud multum negotii facessurum illud vulgare, *die Eben werden im Himmel gemacht*; cui proinde removendo et ad §. 30. respondendo, ubi nonnihil adhuc indulserimus, colophonem imponemus.

§. XLV.

Dicimus ergo ad d. §. 30. fato vel decreto divino *durch welches die Eben im Himmel gemacht werden*, suam posse, debere et oportere stare certitudinem et infallibilitatem, etiam si voluntas hominis sua libertate non privetur. Ratio est, quia decreta Dei ordine causæ determinationem voluntatis nostræ non antecedunt, sed sequuntur. E. ejus libertatem non lædunt nec impediunt: Consequentia per se patet. Antecedens probatur, quia decreta Dei præscientiam eius præsupponunt, præscientia autem Dei voluntatis nostræ determinationem non antecedit, alias enim nulla profus, ut ex superius dictis constat, esse voluntatis nostræ libertas, omnia necessario fierent; nam quia decreta Dei sunt infallibilia, certe iuxta decretum illud vel conformiter legi, vel legi difformiter semper ageremus, prout vel ad bonum vel malum tenderet intentio decreti; et hoc modo iterum Deus efficeretur autor peccati, nullaque in rerum natura foret contingentia, uti quidem putat *Calvinus lib. 3. Inst. c. 23. sect. 7.* sed refutatus a *Calovio in Syst. Theol. Tom. 2. c. 10. quest. 7. p. 525. et seq.* quia ergo ut dixi præscientia Dei voluntatis nostræ determinationem non antecedit sed sequitur, et a determinatione voluntatis nostræ ad prævisionem Dei V. C. non V. V. consequens est prævisionem Dei libertatem nostram non læsuram, et proinde multo minus decreta, quæ præscientiam sequuntur. Non ergo sequitur posse creaturam nolle id quod Deus decrevit, uti *Chamier d. tom. 3. lib. 2. de libero Arbitr. c. 4. n. 12. et seq.* inde deduci posse opinatur, quia Deus nil decernit, quam quod in tempore electuram vidit creaturam, et ideo creatura id in tempore vult, quod

quod velle eam in tempore prævisum in omni æternitate a Deo; non autem hoc vult, quia Deus prævidit, quæ falsa est causalis, sed quia hoc potius præ alio ex libertatis dono five quoad exercitium, five specificationem actus eliget, ad quam volitionem hominis olim et in æternitate prævisam deum formatur decretum, quod proinde non potest esse causa volitionis humanæ.

§. XLVI.

Declarabimus rem exemplo; Deus ab æterno prævidit Ludovicum XIV. Galliarum Regem si Rex fieret, in tempore moturum Hollandis bellum; decrevit ab æterno Deus Ludovicum facere Regem. Ludovicus vi decreti in tempore fit Rex, et bellum movet Hollandis. Heic ea ratione ponitur in tempore constitutio eius in Regem absolute existens, cum bello Hollandico, qua ab æterno prævisa est habitura effectum si poneretur, et totus status conditionatus fit absolutus eo modo, quo erat conditionatus: Ita etiam pari modo: Deus ab æterno prævidit me si in tempore producerer ducturum Mæviam; Decrevit ab æterno Deus me producere, ego vi decreti in tempore existo et duco Mæviam: Heic ea ratione ego in tempore absolute existo et duco Mæviam, qua ab omni æternitate me facturum prævidit Numen, ut in præcedenti exemplo.

§. XLVII.

Ecquis nunc non videt bellum Hollandicum Ludovici, meumque cum Mæviam matrimonium ab æterno prævisum ratione prius fuisse et Dei præscientia et eiusdem decreto? Prius enim ratione Ludovicus erat bellum moturus, si Rex fieret, quam eum bellum moturum esse, si Rex fieret, Deus ab æterno prævidebat; idem de matrimonio. Non enim propterea bellum moturus erat, si Rex fieret, quia Deus hoc futurum esse prævidebat, sed quia bellum moturus erat, si Rex fieret, Deus prævidit: nec Mæviam ego duco, quia Deus prævidit, sed quia in tempore eam eram ducturus, ideo prævidit Deus. Ergo futuritio belli Hollandici in Ludovico, cum conditione si Rex fieret, et matrimonii mei cum Mæviam sub conditione, si quidem in tempore existam, ab æterno erat ratione prior quam Dei præscientia. Porro præscientia Dei qua ab æterno prævidebat, fore, ut si Ludovicus in tempore Rex fieret, moveret bellum ab æterno erat ratione prior, quam decretum Dei. Propterea enim quia prævidebat ab æterno Deus Ludovicum fore gravem bello Hollandis, si Rex fieret in tempore, ab æterno etiam decrevit, quod eum in tempore Regem esset constituturus; Hanc itaque fuisse seriem iam liquet; Futuritio belli Ludovici, si Rex fieret in tempo-

re, et matrimonii cum Mævia, erat ratione prior præscientia Dei, præscientia decreto.

§. XLVIII.

Hinc nunc argumentamur: Quicquid sequitur determinationem voluntatis humanæ, id voluntatem humanam non determinat; Decreta Dei sequuntur determinationem voluntatis humanæ. E. decreta Dei voluntatem humanam non determinant. Maior probatione non eget; Causa enim in ratione causæ effectum semper antecedit, nunquam sequitur. Minor ex dictis patet:

§. XLIX.

Obfignamus dissertationem nostram verbis Bellarmin. dict. lib. 4. de Grat. et lib. arbit. c. 15. scribentis: Deus ab æterno determinavit omnes effectus, sed non ante prævisionem determinationis causarum secundarum, præsertim contingentium et liberarum. Et paulo post: Neque ratio providentiæ postulat, ut Deus ante omnem prævisionem omnia prædeterminaverit, sed solum ut nihil fiat, sine eius prævisione et cooperatione vel permissione. Alioquin etiam peccata prædeterminasset ante prævisionem male voluntatis, et ideo malam voluntatem esse voluisset, ut inde peccata iam prædeterminata prodirent, quæ est hæresis absurdissima et aperta blasphemia. Neque Dominus in Evangelio diceret, unum ex passeribus non cadere in terram sine patre nostro; sed diceret; unum ex passeribus non cadere in terram, quem pater noster in terram non deiciat.

§. L.

Vigilans ergo esto quisquis matrimonium es initurus, tuo enim arbitrio si in ulla re alia, certe maxime in hac polles; sciturus, quomodo id in eas, eodem etiam modo ab æterno id esse prævisum; nec te propterea id initurum, vel cum hac aut illa persona initurum, quia hoc matrimonium in cælo ita sit determinatum, sed quia Numen olim vidit, te in tempore taliter contracturum, taliter etiam tibi rem cessuram decrevisse, et hoc modo non nisi verum esse quod dicitur: *Die Ehen werden im Himmel gemacht.*

GLORIA TIBI IESV!

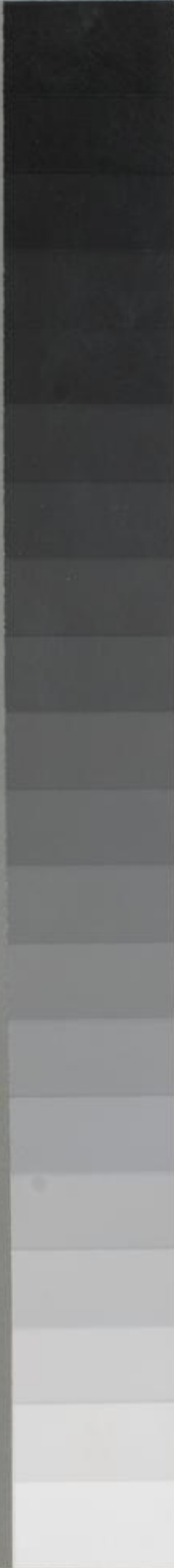
...proforus modo
 ...ri et praele-
 ...dum, vel cum
 ...voluntatem et
 ...a homini eti-
 ...tati pertonam.
 ...Consequens est
 ...ben worden in
 ...respondendo,
 ...amus.

 ...no dureb' vel-
 ...ille, debere et
 ...u voluntas ho-
 ...decreta Dei or-
 ...antecedunt, sed
 ...cedunt: Confe-
 ...sua decreta Dei
 ...Dei voluntatis
 ...la procius, ut
 ...s, omnia ne-
 ...eerte iuxta
 ...nter semper
 ...entio decreti;
 ...llaque in re
 ...alvius lib. 3.
 ...l. Tom. 2.6.11.
 ...Dei voluntati
 ...et a determi-
 ...non V. V. con-
 ...on lastrum, et
 ...equonit. Non
 ...decrevit, nisi Ch-
 ...fig. ante dicit
 ...vot in tempore
 ...ampore vult,
 ...quod

© The Tiffen Company, 2007

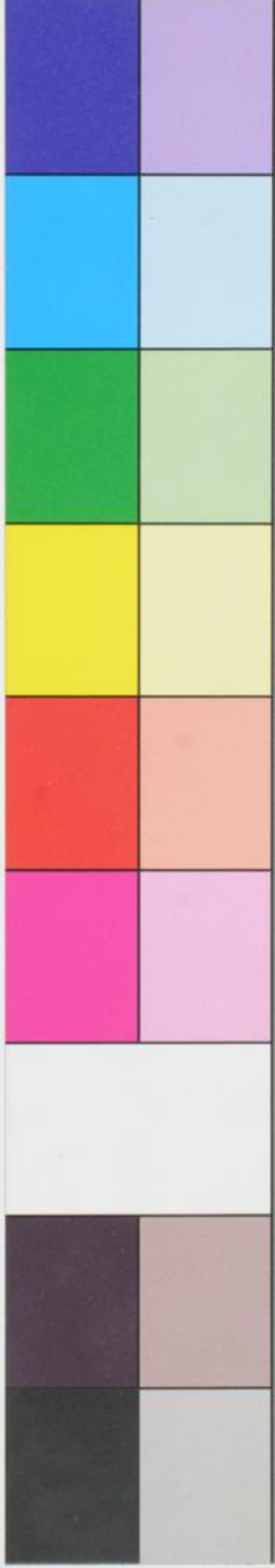
TIFFEN® Gray Scale

A	1	R	2	G	3	B	4	5	6	M	7	8	W	9	G	10	K	11	12	13	14	C	15	Y	16	M	17	18	19
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	----	----	----	----	---	----	---	----	---	----	----	----

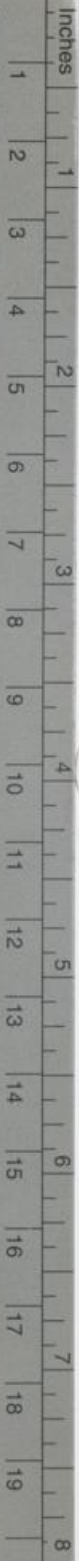

TIFFEN® Color Control Patches

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Centimetres

© The Tiffen Company, 2007